

**Українські землі у складі
Російської та Австрійської імперій
(XIX - поч. XX ст.)**

Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Російської імперії

Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Російської імперії

Суспільний устрій українських земель у складі Російської імперії

Після ліквідації автономії суспільний устрій України був приведений у відповідність до російської системи.

Населення України в цей період поділялося на такі стани:

- ❖ Дворянство
- ❖ Духовенство
- ❖ Міщанство
- ❖ Цехові люди - ремісники
- ❖ Робітні люди - вільнонаймані робітники
- ❖ Селяни

Місцева влада на українських землях у складі Російської імперії дореформістського періоду

Генерал-губернатор

Губернатор

Губернська адміністрація

- Віце-губернатор
- Прокурор
- Радники (2)
- Канцелярія

+ казенна палата, палата державного майна, контрольні палати і т.д.

Місцева влада на українських землях у складі Російської імперії після реформ 60-70-х років

Земство

- Земські збори
- Земська управа

Волость

- Волосний схід
- Волосна старшина
- Волосний суд

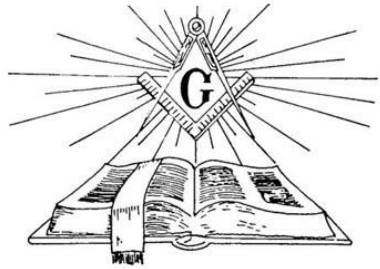
Місто

- Міські виборчі збори
- Міська дума
- Міська управа
- Міський голова

Село

- Сільський схід
- Сільський староста

Активізація суспільно-політичного життя українців у Російській імперії

Масонство

Основні шляхи проникнення масонства в Україну проходили через Польщу, Росію. Так Лівобережжя та Слобожанщина перебували під впливом російських масонів.

Масонські ложі виникали переважно в містах та містечках, оскільки до їхнього складу входили головним чином елітні верстви населення. Наприкінці XVIII - початку XIX ст. масонські "майстерні" існували в Києві, Одесі, Житомирі, Харкові, Кременчуку.

Особливо масонський рух посилювався після війни 1812 р. Вже 1817 р. у Харкові з'являється майстерня «Вмираючий сфінкс», а наступного року в Одесі починає діяти масонська ложа «Понт Євксінський», у Києві - «З'єднані слов'яни», у Полтаві - «Любов до істини».

Діяльність масонського руху розгорталась у різних сферах: від релігійно-моральних до політичних та громадських аспектів. Основною метою масонства було створення всесвітнього, наднаціонального братства.

Активізація суспільно-політичного життя українців у Російській імперії

Крило-Мефодіївське товариство

Основні представники - м. Костомаров, М. Гулак, В. Білозерський, П. Куліш, О. Маркович, Т. Шевченко та ін.

Ідея - слов'янського об'єднання, що виникла в результаті прагнення до національного визволення своєї батьківщини - України і в подальшому набула конкретної політичної форми у вигляді слов'янської республіканської федерації.

Політичний ідеал - розкривався у «Книзі буття українського народу», де давалася характеристика історичного розвитку України. В основу суспільно-державного устрою, тобто «управління, законодавства, права власності й освіти у всіх слов'ян» ставилися принципи християнської релігії. В усіх республіках передбачалися рівноправність всіх віросповідань, обов'язковість навчання народу, скасування кріпосного права і тілесних покарань тощо.

Мета - об'єднати усі слов'янські народи в єдину федеративну республіку. Члени товариства прагнули розкрити політичний ідеал, здійснення якого принесло б передусім свободу Україні. Але щоб його досягнути, потрібно добре усвідомити та осмислити минуле й сучасне.

Активізація суспільно-політичного життя українців у Російській імперії

Народництво

У 70-х рр. XIX ст. в Україні загострюється соціальна боротьба на селі. Учасники цього руху дістали назву народників, тому що вони йшли в села, «у народ», щоб підняти селянство на масовий виступ проти самодержавно-поміщицької деспотії.

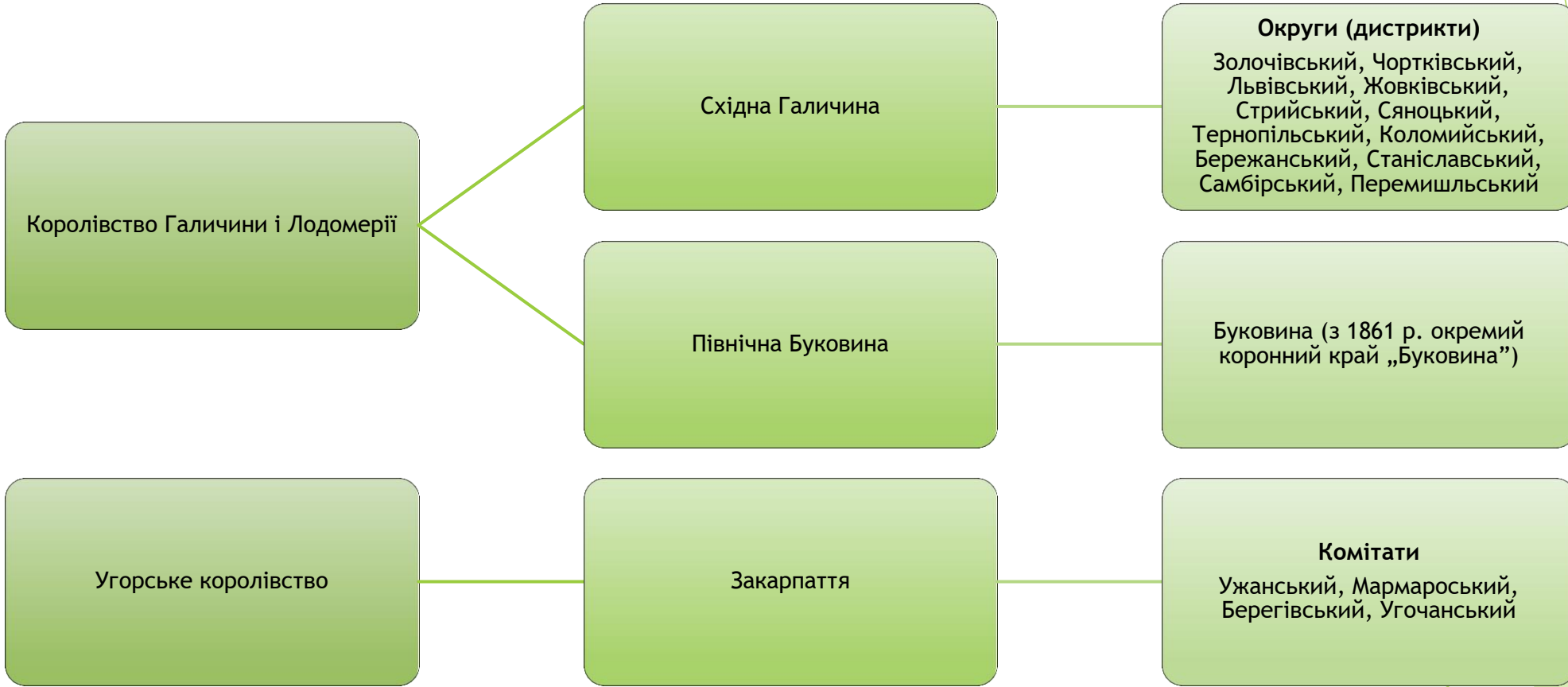
Учасники цього руху дістали назву народників, тому що вони йшли в села, «у народ», щоб підняти селянство на масовий виступ проти самодержавно-поміщицької деспотії.

У народницькому русі поступово виділилися три напрямки: бунтарський, пропагандистський і змовницький. Найвідомішою серед народників стала створена в 1876 р. у Петербурзі таємна організація, що згодом дістала назву «Земля і воля».

Народництво було спрямовано на поширення соціалістичних ідей. Народницький рух мав «всеросійський» характер і не враховував національних особливостей. Народники перш за все хотіли здійснити революцію, а вже потім, розв'язати назріле національне питання.

Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Австрійської імперії

Місцева влада на українських землях у складі Австрійської імперії періоду після 1848 року

Галичина

- Намісництво (намісник)
- Повіт (староста)
- Сільська громада (староста)
- Крайовий сейм (крайовий маршалок)

Буковина (як коронний край)

- Крайовий президент
- Крайове правління
- Крайовий сейм

Закарпаття

- Жуп (жупан + 2 радники)
- Домінія (великі землевласники)
- Районний комітат (журат)
- Село (староста)

Особливості українського національного руху в роки революції 1848-1849 років

У лютому 1848 р. у Франції спалахнула революція, яка дуже швидко поширилася на німецькі та італійські держави, Австрійську імперію. «Весна народів», як називали її сучасники, мала як спільні риси, так і особливості в кожній країні.

На західноукраїнських землях під час «весни народів» український рух став набувати ознак, притаманних третьому, політичному етапу націотворення. Головними питаннями, що їх намагалися вирішити під час революційних подій західні українці, були селянське і національне.

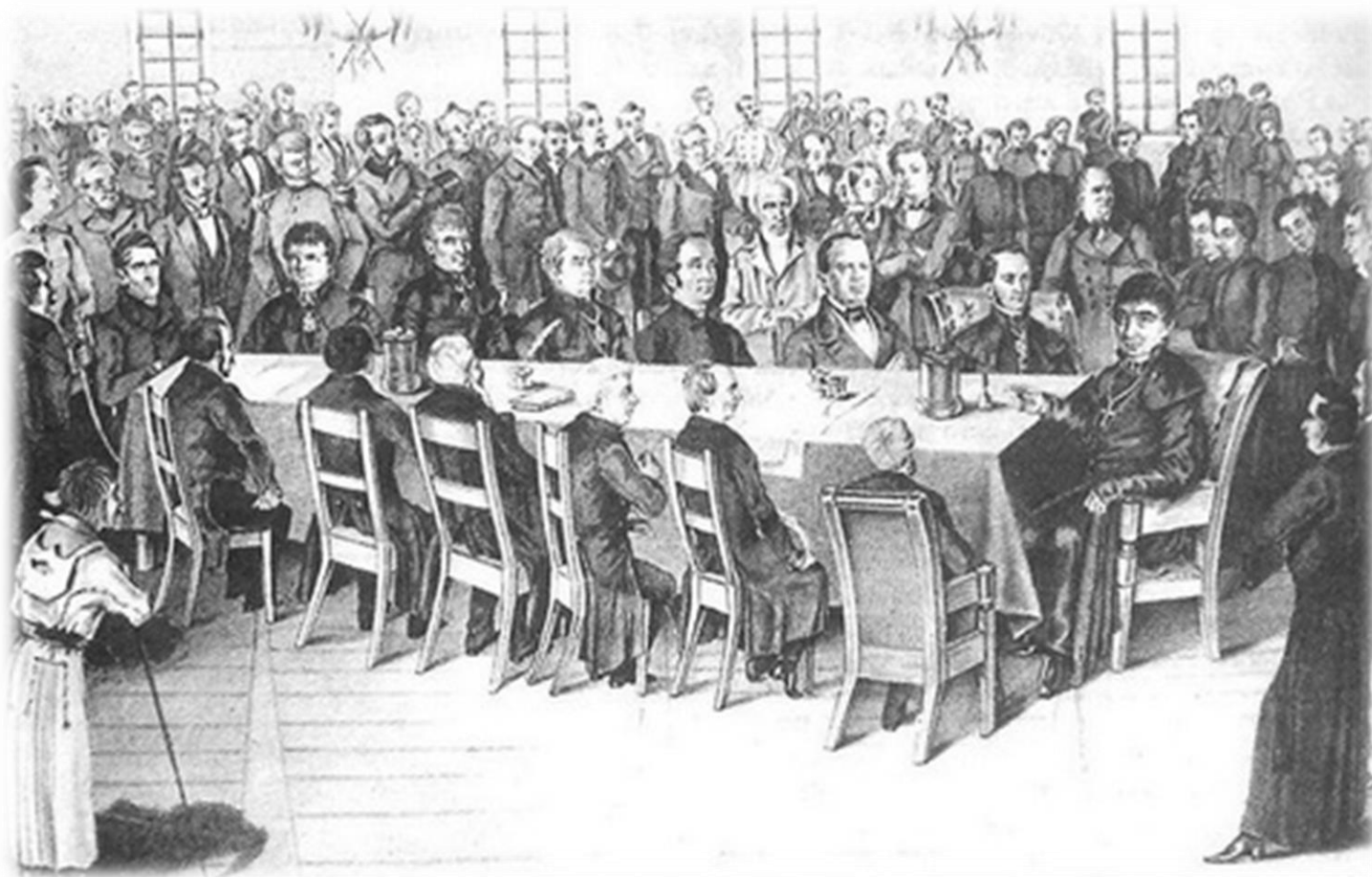

Звільнення від залишків кріпацтва, передусім панщини, як необхідна умова для соціально-економічного розвитку краю

Вирішення проблеми впорядкування правового статусу обох поляків та українців в умовах співіснування у складі однієї імперської провінції

Головна Руська Рада

Головна Руська Рада – перша українська політична організація у Галичині. Створена 2 травня 1848 (діяла до 1851) у Львові під час революції в Австрійській імперії для оборони прав українського населення.

Діяльність Головної Руської Ради

- ❖ У своєму першому маніфесті рада оголосила, що галицькі українці – це частина великого українського народу, який має славне минуле і власну державу.
- ❖ Було встановлено контакти з українцями Буковини і Закарпаття.
- ❖ За рішенням ради організовано українську національну гвардію.
- ❖ Почали формуватися загони української селянської самооборони.
- ❖ Рада відновила давньоукраїнську державну символіку – синьо-жовтий прапор та герб з зображенням золотого лева на синьому тлі.
- ❖ Було засновано друкований орган – газету “Зоря Галицька”, яка виходила з 15 травня 1848 р. по 1852 р. Газета проголосила національну єдність українців. Стала дуже популярною серед народу. Сприяла піднесенню національної свідомості населення Галичини.

Перші українські політичні партії на межі XIX-XX ст.

З огляду на більш сприятливі політичні умови, перші українські політичні партії виникли на терені Австро-Угорської імперії, у Галичині. У 90-х рр. XIX ст. тут провідні позиції зайняли три партії:

- ❖ Русько-Українська радикальна партія;
- ❖ Українська національно-демократична партія;
- ❖ Українська соціал-демократична партія.

У національному питанні ці партії, як правило, стояли на спільній платформі:

«Програма-максимум»

- політична самостійність України

«Програма-мінімум»

- вимога об'єднання всіх українських земель в один Коронний край, з правами широкої автономії у складі Австро-Угорської монархії

Участь українців у парламентському житті Австрійської імперії

Наприкінці XIX — на початку XX ст. українців в парламенті Австрії та сеймі Галичини налічувалось одиниці.

Після виборів 1907 р. у парламенті Австрії кількість депутатів-українців зросла майже в десятеро порівняно з 1897 р. Українці здобули **27** мандатів, з яких **17** належали національно-демократичній партії, **3** — радикалам, **2** — соціал-демократам, **5** москвофілам. П'ять українських депутатів були обрані від Буковини.

Парламентський клуб (фракція українців), керований УНДП як провідною парламентською партією, зосередив увагу на українізації освіти, відкритті українського університету у Львові, адміністративному поділі Галичини на українську і польську частини, створенні українського Коронного краю, реформі виборчого закону до Галицького сейму.

Явище «голосної обструкції» в парламентській діяльності

Обструкція – протидія нормальній роботі засідання або мітингу (наприклад, шляхом довгих промов, галасу тощо).

З 1909 по 1913 рік у Галицькому сеймі українські делегати неодноразово вдавались до практики «голосної обструкції», унеможливаючи обговорення і прийняття рішень під час розгляду ключових бюджетних питань.

Висновки

Отже, на зламі XIX - поч. XX ст. українські землі у складі Російської та Австрійської імперій опинилися в різних умовах, що зумовлювало і відмінності в їх розвитку.

Спільною же рисою на цей період залишається невгамовне бажання українського народу на визнання його самостійності, можливості самореалізації та розвитку та звільнення від національного гніту.

Все це активізувало різноманітні соціально-політичні рухи, що, безумовно, мали великий вплив на подальший хід історії та сучасність.